

KAN BARN VISIONERA?

Barnperspektivet har fått särskild tyngd i Göteborgs stads budget de senaste åren. Där framgår att barnperspektivet ska tillgodoses och tidigt arbetas in i planprocessen. Otraditionella vägar och metoder ska prövas och beslut i samhällsplaneringen ska värderas utifrån barnkonsekvensanalyser och utvärderingar. Genom intentionen i budgetskivningen och genom att utveckla och samordna det arbete som pågår inom staden kan Göteborgs stad hävda en profil som föregångare inom området.

Gerd Cruse Sondén

Arkitekt med strategisk funktion på Tryggare och Människligare Göteborg inom Göteborgs stad. Deltog i projektgruppen Centrala Älvstaden, med särskild inriktning på den sociala dimensionen och barnperspektivet.

Lars Jonsson

Designer och arkitekturkonsult för barn och unga på Kulturförvaltningen i Göteborgs stad.

gerd.cruse.sonden@stadshuset.goteborg.se

lars.jonsson@kultur.goteborg.se

2010 startade ett stort visionsarbete för det cirka 5 km² stora centrala området på båda sidor om Göta Älv i Göteborg. Dialog med hela göteborgssamhället inklusive medborgarna var ett viktigt ingående uppdrag. Eftersom barn och unga är medborgare så var det en självklarhet att fråga dem, men hur frågar man barn om ett så stort område och på kanske 30–40 års sikt? En del av dem hade aldrig ens varit där. Det var ett ansvarsfullt uppdrag som krävde utveckling av metoder för dialog med barn och unga.

Projekt Centrala Älvstaden och Unga:Älvstaden

Likt många andra hamnstäder i Norden och runt jorden har det i centrala Göteborg med åren frigjorts attraktiva och vattennära markområden. De stora varven har lagts ner och den största delen av hamnverksamheten har för längesedan flyttat västerut. Stora områden i bland annat Frihamnen, Centralenområdet, Backaplan, och på Ringön ligger obebyggda eller glest bebyggda, vilket naturligtvis är en utmaning och en fantastisk möjlighet för staden, inte minst inför det kommande 400-årsjubileet 2021.

Fakta: Uppdraget

Projektet Centrala Älvstaden har utförts på uppdrag av Kommunstyrelsen. Uppdraget påbörjades hösten 2010 och avslutades hösten 2012. Projektets uppdrag formulerades enligt följande:

- Utarbeta en vision och en strategi utifrån hela stadens perspektiv.
- Med utgångspunkt i den sociala, ekologiska och ekonomiska dimensionen.
- I dialog med Göteborgssamhället präglad av öppenhet.
- Aktivt medverka till nationellt och internationellt erfarenhetsutbyte.
- Etablera ett Centrala Älvstaden-centrum med kompetenser från de kommunala förvaltningarna och bolagen.
- En symbol för gränsöverskridande samverkan och samarbete.

Låt barn delta i samhällsplaneringen

Barn och unga har sällan möjlighet att påverka när stadsdelen eller kommunen planerar nytt eller förändrar i närområdet, som en del av samhällsplaneringen. Sex kommuner har nu arbetat fram metoder som fungerar för att engagera allt från förskolebarn till gymnasieelever i samhällsplanering. Lärare och planerare i Borlänge, Göteborg, Hällefors, Trelleborg, Örebro och Östersund har arbetat med över 1 000 barn och unga i verkliga projekt. Boverket och Trafikverket har stöttat och ordnat en arena för erfarenhetsutbyte. Arbetet handlar om att tillämpa barnkonventionen.

Barn och unga har demokratisk rätt att ha inflytande över det som berör dem, det säger FN:s barnkonvention. Det är bakgrunden till uppdraget.

Under våren 2013 har myndigheterna tillsammans med kommunerna anordnat regionala seminarier runtom i landet för att sprida erfarenheterna och stimulera fler kommuner att arbeta med barn och unga i planeringen. Läs mer om regeringsuppdraget, slutrapporter och om det fortsatta arbetet på Trafikverkets webbplats www.trafikverket.se. Sök: barn och unga. En nationell arena för erfarenhetsutbyte hölls den 26–27 november i Stockholm.

Att 1 000 barn och unga har fått tycka till i planeringsfrågor har varit en stor ögonöppnare för dem, de har rätt till inflytande och de kan påverka. Nu måste kommuner och myndigheter ta sitt ansvar för att barnen får inflytande inom samhällsplaneringen. I dag börjar vi vårt gemensamma arbete för att sprida erfarenheterna till fler med hjälp av pilotkommunerna.

Boverket

Trafikverket

Statens Folkhälsoinstitut

Sveriges Kommuner och Landsting

Mellan 2011 och 2012 pågick inom projektet en bred medborgardialog om hur göteborgarna önskar sig livet i centrala Göteborg i framtiden. Nära tretusen medborgare från alla stadsdelar lämnade in synpunkter. I denna dialogprocess deltog tolv skolklasser från sju stadsdelar i Göteborg – Unga:Älvstaden.

Eftersom det är ett centralt stadsområde och inte de flesta barns närmiljö så fanns här andra utmaningar och möjligheter än i de flesta dialogprojekt med barn och unga. Vår tanke var att ge skoleleverna en rejäl ingång till Göteborgs historia och framväxt utifrån studier av de älvnära miljöerna idag. För många barn var det en helt ny upptäckt att det finns så mycket vatten mitt i stan, både en tillgång, ett hinder och ett hot.

Kulturförvaltningens roll

Göteborg har genom kulturförvaltningen en unik tillgång till stadens skolor genom nätverket KULF/KULIS (Kultur i förskolan/Kultur i skolan). I varje stadsdel finns det kultursamordnare och på skolorna finns kulturombud. Via detta nätverk har vi nått ut brett i staden och gett skolbarnen möjlig-

heter att delta i processen med att skapa visioner för Centrala Älvstaden.

Kulturförvaltningen har också en arkitekturkonsulent som förmedlar arkitekturpedagoger till skolorna när det handlar om projekt i den fysiska miljön alltifrån den egna skolgården till stora stadsbyggnadsprojekt.

Projektets faser

Start

I det första momentet bjöds klasserna in till en introduktionsworkshop på Göteborgs Stadsmuseum. Eleverna fick information om projektets olika faser, hur designers, arkitekter och stadsplanerare arbetar och hur demokratiska processer går till. Vid det här tillfället var det viktigt att förklara för barnen att det här är ett visionsarbete på väldigt lång sikt och att just deras idéer kanske aldrig kommer att bli verklighet. Men vi berättade att politiker i kommunstyrelsen hade bestämt att de ville höra vad göteborgarna, och därmed barn och unga, tänker om den framtida centrala staden. Denna fas hade också till syfte att skapa intresse och nyfikenhet hos barnen.

Favoritplatserna.

Fakta: Unga:Älvstaden

Unga:Älvstaden har uppstått ur ett nätverk "Barn och unga i fysisk planering inom Göteborgs stad", som startades på Tryggare och Mänskligare Göteborg. I nätverket ingår i dagsläget tjänstemän från 16 förvaltningarna i staden, alla arbetar med frågor kring barn och unga och fysisk planering. Nätverket träffas regelbundet, ungefär en gång i månaden. Arbetet hittills har resulterat i ett antal konferenser, seminarier och andra aktiviteter, erfarenhetsutbyte, rapportering från förvaltningars aktiviteter samt omvärldsbevakning och arbete med modellen för barnkonsekvensanalys. Nätverket fungerar numera som ett forum för samverkan kring metodfrågor om hur barnperspektivet inom våra olika ansvarsområden ska kunna uppnås. Nätverket har en projektledare från stadsbyggnadskontoret och arbetet har bl.a. resulterat i att en modell för barnkonsekvensanalys BKA, barn och unga i fokus 1.0 har tagits fram. Detta arbete sprids nu i samtliga förvaltningar och modellen har börjat tillämpas i ett antal detaljplaner och program.

Lär känna din stad

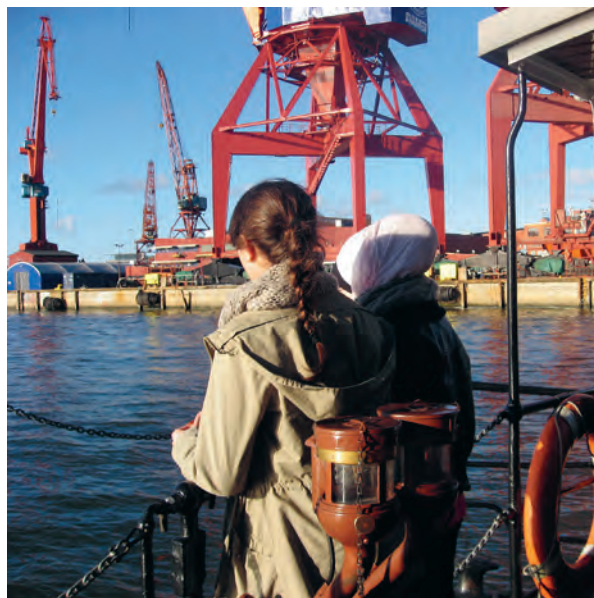
1. Favoritplatsen. Platser blir inte till av sig själva utan har skapats genom vilja, tankar, behov och trender. Eleverna fick leta rätt på sin favoritplats och beskriva den utifrån kvaliteter och användbarhet. Avsikten med detta moment var att eleverna skulle få upp ögonen för de bekanta miljöerna och vilken roll de spelar för livet där, att göra noggranna iakttagelser och att beskriva både egna känslor och komponenter i den fysiska miljön.

2. "Landmärkesbingo". För att kunna ha bra idéer om sin stad måste man se den och känna till dess historia. Därför utvecklades ett material kring stadens framväxt byggt på olika teman, knutna till olika landmärken utefter älven. Det kunde handla om industristaden, den moderna staden eller människor i rörelse med landmärken som Älvsborgsbron, "Läppstiftet" och Packhuset. Eleverna fick studera läromedlet i skolan innan de bjöds på en båtture och "Landmärkesbingo" tillsammans med en klass från en annan stadsdel. Båten som användes var Färjan 4, Sjöfartsmuseets största museiföremål. Eleverna fick en berättelse om färjans historia, de fick gå ner och beskåda ångmaskinen och se hur den arbetade och de som ville fick också prova att styra färjan.

Skapa visioner

Tio av tolv klasser fick skapa sina visioner om centrala Göteborg i framtiden. Först fick de fundera kring ordet *Vad?* Vad vill jag att det skall vara för liv i staden (min stadsdel och centrala staden) i framtiden (eller kanske nästa sommar)? Vad vill jag att jag, min familj, mina vänner och andra skall kunna göra? Vad behöver göras för att jag skall vilja bo och arbeta här när jag blir vuxen? Vad är en bra stad för alla? Ja, vad är egentligen en stad?

Nästa steg blev att ställa sig frågan *Hur?* Hur ska staden vara organiserad för att det där *Vadet*

Landmärkesbingo.

ska uppfyllas. Hur ska staden byggas vidare? Hur ska vi förflytta oss? Hur ska vi mötas? Hur ska platser, parker, vattenområden, gator och byggnader se ut och fungera? Hur ska staden låta? Självklart fick man också fundera kring framtidens byggnader, hur de skall se ut och fungera.

Eleverna fick tänka helt fritt eller platsspecifikt. Arkitekturpedagogens roll var att hjälpa till att tillsammans med lärarna och barnen problematisera frågor om staden och livet i staden, att bidra med arkitektens och formgivarens perspektiv. Eleverna fick råd och tips om hur man kan presentera sina förslag.

Efter visionsarbetet besökte två filmpedagoger skolklasserna och filmade eleverna när de visade sina modeller och berättade om sina förslag utifrån det vidgade språkbegreppet.

Elevernas visioner stämmer till många delar överens med både vad som kom fram i övriga medborgardialogen i Centrala Älvstaden och resultatet av den internationella workshopen som hölls sommaren 2011. Parker och grönt har stor betydelse liksom mötesplatser av olika slag och älven och vattnet har lockat till en mängd idéer. Så visst kan barn visionera!

Sammanställning av visionerna

Samtliga förslag från de tio klasserna laddades upp på en blogg. På så vis kunde eleverna gå in och se sina egna förslag men också förslag från andra och att många hade bra idéer.

Två av tolv skolklasser fick rollen som stadsplanerare. De hade tidigare tränats i att kunna sammanfatta omfattande förslag vad det gäller stadsplanering. Med dessa kunskaper studerade de samtliga förslag för att finna generella drag och vad som ofta återkom i förslagen. De fick senare träffa Bo Aronsson, projektledare för Centrala Älvstaden, och berätta för honom vad de kunde utläsa i förslagen från de tio övriga skolklasserna.

Utställning och återkoppling

I april 2012 återkopplades resultatet av hela medborgardialogen till medborgarna vid ett antal tillfällen. Alla skolklasserna bjöds in till visning av filmen och bloggen i Älvrummet – en byggnad vid Lilla Bommen i Göteborg avsedd för information och dialog kring stadsutvecklingen i centrala Göteborg. Några klasser fick träffa politiker och representanter från Trafikverket. I Vision Älvstaden, som antogs av kommunfullmäktige 11 oktober 2012 har skolbarnen varit med och påverkat på samma villkor som andra medborgare.

Fortsättningen

En direkt fortsättning: Tillfälligheter på kanaltorget
I februari 2012 kom ett uppdrag från kommunstyrelsen till Kulturnämnden att starta en dialog med barn och unga kring idéer för Kanaltorget, en plats närmast Älvrummet där "Göteborgshjulet" tidigare varit placerat under ett antal år. Området ligger mitt i det som numera benämns Älvstaden så det var lämpligt att använda samma metod som för Unga:Älvstaden och även låta Unga:Älvstadens tolv skolklasser delta i detta. Ytterligare fem klasser från skolor i centrala Göteborg plus en separat ungdomsgrupp fick med hjälp av arkitekturpedagoger arbeta med Kanaltorget. Redan sommaren 2012 byggdes en del av det som barnen föreslagit, bland annat en skateboardramp, en scen och varierade ställen att sitta på. Under 2013 har man uppfört en klättervägg, en beachvolleyplan och plats för vattenlek.

Detta är viktigt. Det är en fysik förändring utifrån barnens idéer och har en viktig symbolisk betydelse.

Fortsättning på sikt

I visionen för Älvstaden har strategin för fortsatt dialog formulerats så här: "Älvstaden skall utformas med barns och ungas bästa för ögonen. Vi behöver arbeta utifrån barnperspektivet och lyssna till barns tankar och idéer om stadens utveckling. Barn och unga skall bli tillfrågade i alla frågor som rör dem. Skolor och pedagogik kan användas för att ta vara på barnens idéer. På detta sätt kan även skolornas kompetens stärkas i ämnen som rör hållbar utveckling och stadsutveckling"

Frihamnen blir det första området som planeras utifrån visionen, ett programarbete pågår just nu och barnperspektivet får särskild uppmärksamhet. En barnkonsekvensanalys har påbörjats. År 2035 ska här finnas cirka 10 000 nya boende och lika många arbetsplatser. Till Göteborgs 400-årsjubileum 2021 ska bland annat Frihamnen få en jubileumspark. Då ska även en första etapp av bostäder och arbetsplatser vara klar.

Gerd Cruse Sondén & Lars Jonsson

Fotografier i artikeln: Unga:Älvstaden